

Назад у ХІХ століття?

Угода, що збереже обличчя Путіна? Якщо Європа хоче жити в мирі, не можна задобрювати Росію за рахунок України.

Пошуки виходу з війни [Росії] проти України від самого початку вторгнення виглядають як повторення тих самих аргументів. Наприклад, Герберт Вульф у своїй недавній статті наголошує на необхідності швидкого припинення вогню як короткострокової мети для запобігання смертям і стражданням. Це могло б стати відправною точкою для перших кроків на шляху нової європейської архітектури безпеки. Автор наполягає, що досягти цього допоможе нейтральне посередництво ззовні, яке вже довело свою ефективність під час переговорів про згодом розірвану зернову угоду. За такого посередництва, на його думку, мають відбутися переговори згідно з «Гельсінськими принципами», підписання нового Гельсінського заключного акту («Гельсінкі-2»), відновлення ОБСЄ та укладення нової угоди про припинення війни («Мінськ-3»).

Основна ідея Вульфа полягає в тому, щоб спиратися на перевірені методи холодної війни для усунення загрози ескалації, пов'язаної з нинішньою нестабільною ситуацією. Цілком зрозумілий підхід, та чи реалістичний?

Вульф припускає, що описаний ним шлях може бути правильним, спираючись на історичний приклад холодної війни. Проте доцільність такого порівняння викликає сумніви. Радянський союз часів холодної війни був світовим гравцем, що прагнув до консолідації й не хотів втрачати завойоване у Другій світовій війні. Путінська ж Росія – реваншистська наддержава, яка намагається повернути втрачені частини імперії. Автор у своїх роздумах здухує пил з виразу, популярного на початку [повномасштабної] війни: угода має дозволити Москві «зберегти обличчя». Це могло б допомогти припинити вогонь. Але для Путіна «збереження обличчя» означає зовсім не те, що для радянського лідера Леоніда Брежнєва, а саме – відчутні прибутки від війни та воєнних злочинів, що мотивують продовжувати.

Тож цілком закономірно, що описаний Вульфом процес підпорядковується логіці московського ревізйонізму. Російське бачення «багатополярного» світового порядку кінець кінцем означає роль у безпековій політиці зразка ХІХ століття. Воно вимагає визнання законного впливу наддержав, які в системі багатополярності визначають себе як полюси. Ця концепція зазнала катастрофічної поразки в двох світових війнах, тож світова спільнота замінила її на порядок, заснований на правилах, що на нього й досі посиляється німецький уряд.

***Правильне рішення –
надавати Україні
підтримку, необхідну для
успішної оборони***

Москва воює в Україні, зокрема, за ліквідацію цього порядку. Потенційний «Гельсінкі-2» вона інтерпретує як «геть принцип недоторканності кордонів». Російське керівництво вже багато років закликає провести нову Гельсінську конференцію, на якій має бути визнано багатополярний світовий порядок. Проте вона точно не призвела б до повернення до відносної стабільності часів холодної війни. Тому «відновлена» ОБСЄ, сформована відповідно до вимог Москви, навряд чи стала би кращим заспокійливим, ніж можливі переговори «Мінськ-3» про майбутнє України. Крім того, демократично обраний уряд України, найімовірніше, не стане з власної волі долучатися до переговорів, передумовою яких буде «збереження обличчя» російської воєнної політики. Тож «Мінськ-3» може відбутися, тільки якщо західні партнери припинять підтримку України.

Загалом, схоже, йдеться про квадратуру круга. Дипломатичне рішення, яке дозволило б відновити *status quo ante bellum*, не зможе «зберегти обличчя» російського керівництва з його імперіалістським реваншизмом, отже, не є для нього прийнятним варіантом. Рішення, що полягає в фактичному прийнятті нових кордонів, установлених силоміць, кричуще суперечить згаданім Вульфом «Гельсінським принципам» та міжнародному праву. Ба більше, воно означало би схвалення політики війни, що заохочувало б Москву продовжувати успішну стратегію, отже, не мало би тривалого миротворчого ефекту. Не кажучи вже про те, що жоден демократично обраний уряд України ніколи не погодиться на такий варіант.

Отже, запропонована Вульфом стратегія виявляється ілюзією або, що ще гірше, капітуляцією (щонайменше частковою) перед російською воєнною політикою. Припинення вогню зараз означатиме, що окуповані території фактично стануть частиною Росії, а агресивну війну буде визнано прийнятним засобом ведення зовнішньої політики, що створить загрозу для безпеки Європи та світу. «Гельсінкі-2» означатиме, що світовий порядок, заснований на правилах, буде відкинуто на користь розподілу сфер впливу між наддержавами. Хтось може вважати це реальним, розглядаючи відносно стабільну біполярність часів холодної війни просто як один з варіантів цієї моделі. Але навіть прихильники стратегії Вульфа навряд чи можуть бути певні, що такий світ в осяжному майбутньому буде безпечнішим і стабільнішим за той, у якому ми живемо зараз.

З огляду на все сказане, правильне рішення – надавати Україні підтримку, необхідну для успішної оборони. Оборона, звісно, передбачає також звільнення окупованих територій. Очевидно, що воно матиме вигляд не гламурної операції в стилі перших танкових битв, а наполегливої боротьби за планом, що передбачає довгостроковий успіх. Такий підхід, однак, не має призводити до ситуації, коли партнери виснажуються швидше, ніж воююча Україна. Тільки поразка Росії може дискредитувати воєнну політику Кремля та, як наслідок, відновити безпекову стабільність Європи.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Фріц Фельгентрой

Д-р Фріц Фельгентрой (Fritz Felgentreu) був депутатом німецького бундестагу від СДПН з 2013 до 2021 року. У 2018-2020 роках був речником з питань оборонної політики парламентської фракції СДПН.

